

ÉSIK SZANDRA

A kínainyelv-tanítás kutatásának eredményei Magyarországon

Ye Qiuyue 叶秋月: *Hanyu Xiongyaliyu Yinxi Duibi he Hanyu Yuyin Jiaoxue*
汉语匈牙利语音系对比和汉语语音教学 [A kínai és a magyar hangrendszer
összehasonlító elemzése és a kiejtés tanítása]. Peking: Shangwu Yinshuguan,
2021. 159 oldal

Magyarországon a kínainyelv¹ tanítás az 1950-es években vette kezdetét a felsőoktatásban, ám még a 80-as évek elején sem vonzott túl sok diákot. Ez a tendencia Kína gazdasági és politikai felemelkedésével változásnak indult, ma pedig már nemcsak egyetemi keretek között, hanem általános és középiskolákban is tanulható a kínai nyelv. Budapesten jelenleg három kínai tanszék működik (az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, a Károli Gáspár Református Egyetemen és a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen), de más felsőoktatási intézményben is választhatók kínai kurzusok (például a Külkereskedelmi Főiskolán, a Tan Kapuja Buddhista Főiskolán, a Corvinus Egyetemen, az Orvostudományi Egyetemen, a Nemzetvédelmi Egyetemen stb.). Az egyetemi oktatáson kívül a magyarországi kínainyelv-tanítás fontos színhelye a Konfuciusz Intézet, amely ma már számos városban megtalálható, így a budapesti ELTE Konfuciusz Intézetén kívül Szegeden, Miskolcon, Pécsen és Debrecenben. További két Konfuciusz Tanterem teszi még elérhetőbbé a kínainyelv-tanulást országszerte: az egyik a 2004-ben alapított Kínai–Magyar Két Tanítási Nyelvű Általános Iskolában, a másik a Kecskeméti Bolyai János Gimnáziumban. Előbbi egyedülálló Európában, hiszen ez az Unió egyetlen olyan állami alapítású, két tanítású nyelvű iskolája, ahol az adott ország nyelve mellett a másik tanítási nyelv a kínai.^{2,3}

A nyelvtanítás terjesztéséhez, a minőség folyamatos fejlesztéséhez nemcsak a mindennapi tantermi munka járul hozzá, legalább ilyen fontosak az ezt monitorozó kutatások is. Ennek része a nyelvtanulók körében végzett kérdőívésés, az új tananyagok szerkesztése, a módszertani kísérletek és az összehasonlító pedagógiai elemzések. A magyarországi kínainyelv-tanítás kutatásának alig-

¹ A cikkben a „kínai” nyelv a mandarin kínai nyelvet jelöli.

² Ye 2020: 1–2.

³ Ye 2021A: 135–136.

hanem első jelentős kortárs képviselője Ye Qiuyue, akinek eddigi kutatásai megkerülhetetlenek a terület későbbi szakemberei számára, publikációi kiváló kiindulópontot jelentenek nemcsak az elméleti alapokon vizsgálódók, hanem a kínai nyelv-tanítással elsősorban gyakorlati szinten foglalkozó tanárok, oktatók számára is.

Ye Qiuyue (叶秋月) egyetemi adjunktus 2009-ben végzett a Huadong Tanárképző Egyetem mesterszakán (华东师范大学 Huadong Shifan Daxue), majd 2010 és 2013 között doktori tanulmányokat folytatott az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, ahol 2014-ben doktori fokozatot szerzett. Tanulmányaival egy időben tanított Zhejiangban, majd Magyarországon is, előbb a Kínai–Magyar Két Tanítási Nyelvű Általános Iskolában, majd az ELTE Konfuciusz Intézetben, 2011-től pedig az Eötvös Loránd Tudományegyetem Kínai Tanszékén, ahol jelenleg is dolgozik. Magyarul, angolul és kínaiul is publikál. A kínai nyelv-tanítást átfogóan vizsgáló tanulmányai mellett⁴ leginkább a kínai nyelv-oktatás egyik sarkalatos pontjával, mégpedig a kiejtés tanításával foglalkozik.

Nemcsak publikációi közül emelkedik ki, hanem a magyarországi kínai nyelv-tanítás kutatásának fontos mérföldköve is egyben a Shangwu Yinshuguan (商务印书馆) Kiadó gondozásában 2021-ben kínai nyelven megjelent *Hanyu Xiongyaliyu Yinxi Duibi he Hanyu Yuyin Jiaoxue* 汉语匈牙利语音系对比和汉语语音教学 [A kínai és a magyar hangrendszer összehasonlító elemzése és a kiejtés tanítása] című szakkönyve.⁵ A nagy presztízsű pekingi kiadónál megjelent munka egy tágabb szakmai közönség számára is elérhetővé teszi a kínai nyelv-tanítás során fontos magyar vonatkozású ismereteket, ugyanakkor a szerző korábbi publikációnak⁶ összegzése, rendszerezése és kibővítése is egyben.

A könyv hat fő részből áll: 1) Bevezetés; 2) A kutatás elméleti háttéré; 3) A kínai és a magyar hangrendszer összehasonlítása; 4) A kutatás menete és módszertana; 5) Az adatok elemzése; 6) Javaslatok a kínai kiejtés tanítására és a lehetséges kutatási irány.

A bevezetésben a kínai kiejtés tanításának helyzetéről olvashatunk a magyarországi egyetemek vonatkozásában. A szerző alapos munkát végez, mert a témát több szemszögből közelíti meg: tanterv; tanárok; tananyagok; tanítási módszertan; tanulási stratégia; tanári és tanulói álláspontok. A második fejezetben ismerteti a kontrasztív elemzést, megalapozva ezzel a kutatás módszertanát és a későbbiekben tett megállapításait.

A harmadik fejezet részleteiben tárgyalja a kínai és a magyar hangrendszert, rámutatva azok különbségeire és hasonlóságaira, ennél fogva a könyv egyik leghosszabb része. A két nyelv mássalhangzóképzését vizsgálja a képzés

⁴ Például Ye 2021B; Hamar–Ye 2021.

⁵ Ye 2021C.

⁶ Ye 2019A; Ye 2019B.

helye (labiálisok, dentális/alveoláris zárhangok, dentális/alveoláris réshangok affrikáták, palatálisok, velárisok, posztvelárisok) és a képzés módja (a zárhangok és affrikáták „párosai”, a rímkezdeti és rímvégi félmagánhangzók) szerint. A fejezet második felében foglalkozik a magánhangzókkal: a monoftongusok kontrasztív elemzésével; a magas, középső és alacsony nyelvállású magánhangzók ismertetésével, a magánhangzó-hosszúsággal, a szótagkezdő magánhangzók, valamint az összetett magánhangzós elemekkel. Szintén a harmadik fejezetben tér ki a kínai nyelv tónusaira, ahol külön foglalkozik a tónustalanság jelenségével és a tónusmoduláló szabályokkal is. Mindezeket a szótagszerkezet kontrasztív elemzése követi, végül a hangsúly és az intonáció zárja a sort.

E fejezet jelentősége abban áll, hogy két olyan eltérő nyelvet, mint a magyar és a kínai, egymás mellé helyezve láthatunk, ugyanakkor az összevető elemzések pedagógiai vonatkozásaira is rámutat a szerző. Ehhez Prator kategorizációja nyomán nehézség szerint hat szintre bontja a hangzórendszer különbségeinek a típusait. Az alsóbb három kategóriával nem foglalkozik, azaz az azonosság esetével (amikor nincs érdemi különbség az egymásnak megfeleltethető kategóriák között), az összeolvadással (amikor az egyik nyelv két vagy több eleme a másik nyelvben egy elemmé olvad össze) és a hiánnyal (az egyik nyelv eleme hiányzik a másik nyelvből) – mivel ezek a legkevésbé okoznak kiejtési problémákat. Részletesen ismerteti azonban a felsőbb három kategóriába tartozó elemeket: az újrakódolást (az egyik nyelv eleme új formában van jelen a másik nyelvben), az újdonságot (az egyik nyelvből hiányzik a másik nyelvben jelen lévő elem) és a felbontást (az egyik nyelv elemének a másikban két vagy több elem felel meg). Megállapítja, hogy az újdonság kategóriájába sorolható tónusokra érdemes a legtöbb figyelmet fordítani a kínai mint idegen nyelv magyar anyanyelvűeknek történő tanításában.

Erre építve a negyedik, illetve az ötödik fejezetben egy érdekes kísérletet olvashatunk, amelynek során a szerző kínaiul tanuló magyar anyanyelvűek kiejtését vetette össze kínai anyanyelvűek kiejtésével. A tónusokra fókuszáló kísérletben az egyik oldalról tíz magyar diák (négy nő és hat férfi) vett részt, akik az Eötvös Loránd Tudományegyetem hallgatói voltak, és minimum kilenc hónapot, legfeljebb három évet tanulták a kínai nyelvet. A másik oldalról két pekingi kínai anyanyelvű (egy nő és egy férfi) működött közre. A negyedik fejezet ismerteti a kísérlet menetét és a mintákat; az ötödik fejezet pedig az eredményeket és a konklúziót tárja elénk. A szerző az adatok elemzésével egyidejűleg megállapítja azt is, hogy a kínait több ideje (sőt Kínában cserediákként is) tanuló hallgatók nem feltétlenül teljesítettek jobban a kísérlet során, azaz a helyes(ebb) kiejtés nem egyenesen arányos a nyelv elsajátításával töltött évek számával.

Az utolsó részben gyakorlati, pedagógiai javaslatokat is olvashatunk a kínai nyelv-oktatásban a kiejtés és főként a tónusok tanítására vonatkozóan. A szerző

felveti, hogy számos ponton problémát tapasztalhatunk ezzel kapcsolatban: a tantervben, a tananyagban és a tanítás módszertanában. Saját meglátásai mellett kínai kutatók korábbi javaslatait is bemutatja.

A fent ismertetett könyv, valamint az itt említett egyéb publikációk nemcsak elméleti alapot, de inspirációt is jelenthetnek más tanulmányok számára. Remélhetőleg a jövőben a magyarországi kínainyelv-tanítás elmélete és helyzete más szakemberek figyelmét is felkelti majd, és még több kutató – akár közös kutatások formájában is – hozzájárul a kínainyelv-tanítás fejlődéséhez Magyarországon.

Felhasznált irodalom

- Hamar Imre – Ye Qiuyue 2021. „Zhongdong’ou Hanyu Jiaoshi Peixun de Fazhan Moshi yu Tansuo 中东欧汉语教师培训的发展模式与探索 [A kínai tanárképzés fejlesztési módja és kutatása Közép- és Kelet-Európában].” In: Ma Jianfei; Liu Li (szerk.) *Guoji Zhongwen Jiaoyu 70 Zhounian Jinian Wenji* 国际中文教育70周年纪念文集 [Tanulmánykötet a nemzetközi kínai nyelvtanítás 70. évfordulójára]. Peking: Beijing Language and Culture University Press, 479–484.
- Ye Qiuyue 2019a. *Contrastive and Phonetic Analysis for Teaching and Learning Chinese Pronunciation*. Budapest: ELTE Department of East Asian Studies.
- Ye Qiuyue 2019b. „A hangos olvasás szerepe a kiejtés tanításában a kínai mint idegen nyelv oktatás során,” *Távol-keleti Tanulmányok* 11.2: 51–64.
- Ye Qiuyue 2020. „A magyarországi kínai nyelvtanítás története és jelenlegi helyzete,” *Távol-keleti Tanulmányok* 12.2: 135–149.
- Ye Qiuyue 叶秋月 2021a. „Xiongyali Hanyu jiaoxue de lishi yu xianzhuang – Yi Luolan Daxue Zhongwen xi he Luolan Daxue Kongzi Xueyuan wei li. 匈牙利汉语教学的历史与现状——以罗兰大学中文系和罗兰大学孔子学院为例 [A magyarországi kínai nyelvtanítás története és jelenlegi helyzete – az Eötvös Loránd Tudományegyetem Kínai Tanszéke és az ELTE Konfuciusz Intézete alapján].” In: *Hanyu Guoji Jiaoyu chuanbo zong di 12 qi* 汉语国际教育传播总第12期 [A kínai nyelv nemzetközi oktatása és terjesztése 12. szám]. Beijing: Shangwu Yinshuguan, 177–185.
- Ye Qiuyue 2021b. „Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Kínai Tanszékének hallgatói körében végzett motivációkutatás,” *Távol-keleti Tanulmányok* 13.2: 135–151.
- Ye Qiuyue 2021c. *Hanyu Xiongyaliyu Yinxi Duibi he Hanyu Yuyin Jiaoxue* 汉语匈牙利语音系对比和汉语语音教学 [A kínai és a magyar hangrendszer összehasonlító elemzése és a kiejtés tanítása]. Peking: Shangwu Yinshuguan.